

حکمت مطمئن ترین راه برای فهم دین است/ جمع استدلال و تهذیب در اندیشه شیخ اشراق

در همایش بزرگداشت شیخ اشراق که روز سه شنبه ۵ مرداد برگزار شد، غلامرضا اعوانی حکمت را راه بسیار مطمئن برای فهم دین دانست، و حجت الاسلام خسروپناه به تشریح نحوه جمع استدلال و تهذیب در اندیشه سهروردی پرداخت.

در همایش بزرگداشت شیخ اشراق که روز سه شنبه ۵ مرداد برگزار شد، غلامرضا اعوانی حکمت را راه بسیار مطمئن برای فهم دین دانست، و حجت الاسلام خسروپناه به تشریح نحوه جمع استدلال و تهذیب در اندیشه سهروردی پرداخت. به گزارش خبرگزاری بین المللی قرآن (ایکنا)، مراسم بزرگداشت روز شیخ اشراق (شهاب الدین یحیی سهروردی) روز سه شنبه ۵ مردادماه از ساعت ۱۵ در موسسه پژوهشی فلسفه و حکمت ایران برگزار شد.

در این همایش غلامرضا اعوانی درباره «جمع بین حکمت قرآنی و برهانی در رساله الواح عمادیه»، غلامحسین ابراهیمی دینانی با موضوع «بحث هیولی در شیخ اشراق»، نجفقلی حبیبی با عنوان «رساله ذوقیه با شرح شیخ علی مصنفک»، حجت الاسلام والمسلمین عبدالحسین خسروپناه در خصوص «روش‌شناسی حکمت اشراق»، بابک علیخانی ذیل «کلمات قصار سهروردی»، رضا کوهکن با موضوع «رمز در حکمت سهروردی مطالعه موردی بلسان»، آیت‌الله سیدمصطفی محقق داماد پیرامون «اصول فقه سهروردی یا سهروردی در محکمه جهل» و یدالله یزدانپناه درباره «حکیم سهروردی و عرفان اسلامی» سخنرانی کردند.

غلامرضا اعوانی درباره جمع بین حکمت قرآنی و برهانی در رساله الواح عمادیه بیان کرد: درباره جمع بین قرآن و برهان و عرفان که آیا این‌ها قابل جمع هستند یا خیر، نظرات متعددی وجود دارد و آثار بسیار مهم سیاسی و اجتماعی درباره آن در دنیا وجود دارد که ما همواره شاهد آن هستیم و بیشتر مسائل جهان اسلام به این مسئله ربط دارد.

وی افزود: در مرحله اول باید این را بدانیم که قرآن حکمت است و امروزه اشخاص کمتری در جهان اسلام وجود خواهند داشت که این مسئله را درک نکنند. فهم دین به عنوان حکمت بسیار مهم است، حکمت هم به مانند سهروردی در جهان امروز غریب است.

اعوانی گفت: حال در اینجا سؤالی مطرح است که حکمت چیست؟ حکمت کشف حقایق از طریق مبادی حقیقی آن است، حکیم کسی است که همه چیز را از دید مبدا ببیند، سهروردی نیز از معدود نفراتی بود که دارای این خصوصیت بود.

وی در ادامه گفت: حکمت یا بحثی و برهانی است یا کشفی و ذوقی است. ابن سینا استاد مسلم حکمت بحثی و برهانی بوده، اما راه را برای حکمت کشفی و ذوقی با حکمت مشرقیه خود هموار کرده است و این یک دستاورد بسیار بزرگ بوده است، عارفان معمولاً بر حکمت ذوقی و کشفی تأکید دارند و حکمت بحثی و برهانی را قبول ندارند.

غلامرضا اعوانی اظهار کرد: ابوحامد غزالی راه حکمت ذوقی را به طور کلی مسدود کرد و می‌توان گفت کسی که باعث شده است راه تکفیر در جهان اسلام رواج پیدا کند ابو حامد غزالی بود و آن را در کتاب‌های متعدد ذکر کرده است، اما بعد از این که حکمت ذوقی را مسدود کرده یک راه و روزه برای آن نهاد به که نام آن روزه عرفان بود.

وی بیان کرد: با توجه به تمام این مسائل کسی که توانست راه درست را نشان دهد سهروردی بود که حکمت ذوقی و بحثی را باهم جمع کرد.

این سخنران در ادامه گفت: به غیر از عالم اسلام کسی که به معنای واقعی و حقیقی کلمه با یک روش بسیار درست حکمت ذوقی و بحثی را با هم جمع کرد افلاطون بود.

اعوانی اظهار کرد: حکمت می‌تواند به مبدا اعلی برسد اما علم نمی‌تواند به آن دست یابد زیرا حکمت روش خاصی دارد که به آن برسد در حالی که علم ندارد، اما بهترین راه فهم حکمت قرآنی روش حکمای اسلامی است.

وی بیان کرد: یکی از آثار سهروردی رساله الواح عمادیه است، که در یکی از بخش‌های این رساله به بحث نفس اشاره کرده است که نفس قدرت ادراک معقول را دارد، نفس برای این که بتواند معقول را به نحو حقیقی درک کند باید پاک و تزکیه شود و در قرآن درباره نفس، آیات بسیار متعددی آمده است.

اعوانی افزود: نفس جوهری الهی است، بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که نفس چیزی مجزا از عالم جسمانی و روحانی است، زیرا خداوند آن را به خود اضافه کرده است و چون خداوند این را به خود اضافه کرده است مادی نمی‌شود.

وی در پایان سخنان خود گفت: حکمت راه بسیار مطمئن برای فهم دین است و سهروردی تنها کسی است که به این حقیقت دست یافت و در این باب رساله نوشت.

در ادامه این مراسم، حجت الاسلام والمسلمین عبدالحسین خسروپناه درباره روش‌شناسی حکمت اشراق بیان کرد: شیخ اشراق بر این عقیده بود که هم می‌توان عقل و شهود را باهم جمع کرد و هم فلسفه و تصوف را در واقع باهم ترکیب کرد.

وی افزود: آیت الله جوادی آملی درباره شیخ اشراق می‌گوید: شیخ اشراق نابغه نادره‌ای بود که حکمت ذوقی و بحثی را با هم آمیخت، حکمت بحثی یعنی حکمت استدلالی و مشائی و حکمت ذوقی یعنی اشراق و شوق، اما سوال اینجاست که جمع عرفان و برهان و جمع علم استدلال و شهود باچه نظریه‌ای جمع شده است؟ همانطور که غزالی گفت این دو را نمی‌توان با هم جمع کرد یا فلسفه یا تصوف نمی‌توان به هردو آن‌ها دست یافت زیرا این دو متناقض هم هستند.

وی بیان کرد: سهروردی برای جمع این دو گفته است که باید ببینیم تعریف ما از حکمت چیست؟ همان تعریفی که در فلسفه

آمده است ما هم به آن اکتفا می‌کنیم. وی درباره حکمت این‌گونه می‌گوید که حکمت به پنج دسته تقسیم می‌شود؛ دسته اول حکیمی که در کار تهذیب نفس و کشف و شهود است و از طریق تهذیب نفس می‌خواهد به حقایق برسد، دسته دوم حکیمی که به استدلال توجه دارد. دسته سوم حکیمی است که در هر دوشاخه استدلال و تهذیب اهتمام دارد، دسته چهارم حکیمی است که هر دو را دارد اما در تهذیب قوی است ولی در بحث ضعیف است، دسته پنجم حکیمی است که در بحث قوی است، اما در تهذیب ضعیف است.

خسروپناه گفت: از نظر شیخ اشراق حکیمی مطلوب است که در هر دو قوی باشد و در هیچ کدام ضعیف نباشد و خود بیان می‌کند این حکمت قبول است که جمع بین استدلال و تهذیب نفس باشد، اما وی چگونه توانست این دو را جمع کند؟ وی اظهار کرد: شیخ اشراق در این باره می‌گوید: یک سری منابع معرفتی در جهان هست که من آن‌ها را جمع کرده و از همه آن‌ها استفاده می‌کنم. آن منابع عبارتند از: فلسفه ایران باستان، فلسفه یونان باستان، عرفان و تصوف و کتاب آسمانی و سنت نبوی است و زمانی حکمت شهود و اندیشه با هم جمع می‌شوند که مجموع این چهار دسته منابع را باهم داشته باشیم و استفاده کنیم.

وی بیان کرد: سهروردی از هر کدام از بزرگان و فیلسوفان جهان به‌عنوان یک منبع استفاده کرده که هرکدام دارای یک رویکرد خاص بودند.

رویکردهای این منابع عبارتند از: رویکرد شهود، رویکرد رمزی، رویکرد نقلی و رویکرد عقلی که سهروردی با جمع این چهار رویکرد به این حقایق رسید و باعث شد تا روش حکمت اشراق بسیار با روش مشاء و متصوفه و متکلمین تمایز داشته باشد و او در پایان به این نتیجه رسید که حکمت جمع شهود و عقل و وحی است.

خسروپناه در پایان گفت: سال‌ها می‌گذرد تا بتوانیم درک کنیم که شیخ اشراق در سن ۳۸ سالگی چه آثار مهمی را بدست آورد و چه خدمتی را برای مردم انجام داده است.